

Sygn. akt III CSK 30/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 17 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSA Marek Machnij

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Twórców Ludowych w L.
przeciwko W. S.A. w K.

przy interwencji ubocznej po stronie pozwanej B. G.

o ochronę praw autorskich i zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 17 listopada 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 11 sierpnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda Stowarzyszenia Twórców Ludowych w L. od wyroku sądu Okręgowego oddalającego jego powództwo skierowane przeciwko W. Spółce Akcyjnej w K. o zobowiązanie do udzielenia pisemnej informacji o tym jakie utwory twórców ludowych (z zakresu twórczości ludowej) i czyjego autorstwa, w szczególności graficzne malarskie, tkackie, wykonane techniką wycinanek, rytownictwa, były w okresie ostatnich 10 lat wykorzystywane w postaci oryginalnej lub opracowań w projektach opakowań lub materiałach reklamowych, wykorzystywanych w działalności pozwanej, w jakiej ilości egzemplarzy i w odniesieniu do jakich produktów, zasądzenie tytułem odszkodowania kwoty 70 000 zł i tytułem zadośćuczynienia kwoty 10 000 zł oraz zamieszczenie w Gazecie Wyborczej stosownego oświadczenia o przeproszeniu za wykorzystanie utworów twórców ludowych bez podania ich nazwisk, a także rozpowszechnianie tych utworów bez zgody autorów w wersji przystosowanej do celów reklamowo-promocyjnych.

Rozstrzygnięcie to oparte zostało na następujących ustaleniach i wnioskach:

Stowarzyszenie Twórców Ludowych w L. jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 lutego 1995r., opublikowanej w załączniku do obwieszczenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 marca 2009 r. (MP Nr 21, poz. 270), zarządza majątkowymi prawami autorskimi do utworów twórców ludowych oraz prawami pokrewnymi artystów ludowych do artystycznych wykonań na takich polach eksploatacyjnych, jak utrwalanie, zwielokrotnianie określoną techniką, wprowadzanie do obrotu, najem, dzierżawa i inne. Złożone przez H. M. żądanie zobowiązania pozwanej do udzielenia informacji dotyczących wykorzystania w opakowaniach produktów oferowanych do sprzedaży wycinanek jej autorstwa rozpoznawane było przez Sąd Okręgowy w sprawie I Co 300/08. Pozwana sprzedawała w 2007 r. swoje produkty: „mieszanka Krakowska”, „złoty Kasztanek”, „Tiki-Taki”, „michałki”, „kasztanki”, „malaga” w opakowaniach o motywach wielokolorowych kwiatów i innych roślin, zwierzęcych oraz geometrycznych. Opracowanie projektów opakowań dla oferty „walentynkowej” i

„wielkanocnej” w 2007 r. pozwana zleciła artystce plastykowi B. G., występującej w sprawie w charakterze interwenienta ubocznego. W przedstawionych pozwanej projektach wykorzystwała ona motywy z wycinanek ludowych autorstwa G. G. Zastrzeżenia zgłoszone przez H. M. do autorstwa wycinanek umieszczonych na opakowaniach sprzedawanych produktów były przyczyną wymiany korespondencji pomiędzy stronami. Powód nie wykazał jakie konkretne utwory, którymi zarządza zostały wykorzystane przez pozwaną, a nawet nie przedstawił ogólnego ich opisu, co czyniło niemożliwym dokonanie porównania opakowań stosowanych przez pozwaną z tymi utworami. Nie spełniało wymagań opisu, umożliwiającego identyfikację, wskazanie techniki powstawania utworu i ogólnego określenia, że jest to utwór sztuki ludowej. Nie zostały również wskazane utwory autorstwa H. M., które w myśl twierdzeń powoda były podstawą opracowania szaty graficznej opakowań. Pozwana przedstawiła umowę zawartą przez B. G. z G. G., wskazującą na wykorzystanie w opracowanych projektach jej utworów. Roszczenie informacyjne przewidziane art. 105 ust. 2 p.a.p.p. nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny wskazał, że art. 105 ust. 1 p.a.p.p. ustanawia na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania domniemanie statusu zarządcy w odniesieniu do konkretnych pól eksploatacji oraz domniemanie legitymacji procesowej w celu ochrony autorskich praw majątkowych. Istota zarządzania polega na przyznaniu tej organizacji uprawnień do reprezentacji twórców, zawierania umów licencyjnych z użytkownikami, pobierania i redystrybucji wynagrodzeń i odszkodowań oraz legitymacji procesowej. Źródłem tych uprawnień jest czynność cywilnoprawna lub przepis ustawy. Powoda obciążał obowiązek wykazania faktu korzystania przez pozwanego na określonym polu eksploatacji z chronionego utworu określonego albo też anonimowego twórcy. Stwierdzenie tego możliwe jest dopiero po zidentyfikowaniu samego przedmiotu ochrony – utworu w rozumieniu art. 1 p.a.p.p. Anonimowe dzieła folklorystyczne zasadniczo nie stanowią utworów prawnie chronionych, a anonimowi twórcy nie są twórcami nieujawnionymi, o jakich mowa w art. 8 ust. 3 p.a.p.p. Przyjmuje się, że dozwolone jest zarówno swobodne rozpowszechnianie dzieł folkloru, jak i tworzenie oraz eksploatowanie opartych na takich dziełach przeróbek i adaptacji. Nie dotyczy to tych utworów sztuki ludowej, w odniesieniu do których można oznaczyć osobę

twórcy, a dziełu przypisać indywidualny, twórczy charakter. Powód powinien wskazać dzieła, które na chronionych przez niego polach eksploatacji pozwany wykorzystuje. Wyrażony został również pogląd, że prowadzona przez powoda działalność ma charakter działalności gospodarczej, co skutkuje traktowaniem go jako przedsiębiorcy. Miało to jednak drugorzędne znaczenie, skoro powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Prawidłowe były postanowienia Sądu Okręgowego w przedmiocie oddalenia wniosków powoda o dopuszczenie dowodów z opinii biegłego i zeznań świadka M. P., aczkolwiek nie z przyczyn spóźnionego ich zgłoszenia. Żądanie wyjaśnienia drogą opinii, czy sporne utwory, tworzone przez twórców ludowych, w tym w szczególności przez artystkę H. M. oraz innych, wykorzystywane przez pozwaną w jej działalności gospodarczej, mają twórczy charakter, zakłada, że biegły dokona badania określonych dzieł pod kątem stwierdzenia, czy spełniają one wymagania stawiane utworom, co jednak wymagałoby wskazania przez powoda dzieł, które wykorzystuje pozwana. Z kolei zeznania wymienionego świadka miałyby dotyczyć zagadnień z zakresu wiadomości specjalnych, dotyczących przedmiotu, którego powód nie określił. Celem roszczenia przewidzianego art. 105 ust. 2 p.a.p.p. jest uzyskanie informacji niezbędnych do określenia wysokości należnych twórcom wynagrodzeń i opłat, a nie informacji pozwalających na ustalenie faktu naruszenia przez pozwaną chronionych przez powoda praw autorskich.

Powód oparł skargę kasacyjną na obu podstawach przewidzianych art. 398³ § 1 k.p.c. Naruszenie prawa materialnego wiąże z niewłaściwym zastosowaniem art. 104 ust. 1 i 2 p.a.p.p. w związku z art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) oraz z art. 4 i art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.) przez przyjęcie, że powód jest przedsiębiorcą, a sprawa mieści się w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej; art. 105 ust. 2 w związku z art. 104 ust. 1 i 2 p.a.p.p. przez uznanie, że obciąża go obowiązek wykazania, że zawłaszczeniu uległo dzieło, które stanowi utwór chroniony przepisami prawa autorskiego; nieuwzględnienie domniemania zawartego w art. 105 ust. 1 p.a.p.p.; bezpodstawne zastosowanie przesłanek objętych art. 80 ust. 1 i 2 p.a.p.p. do roszczenia z art. 105 ust. 2 p.a.p.p. W ramach

drugiej z podstaw określonych w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący podniósł niewłaściwe zastosowanie art. 479¹ k.p.c. do rozpoznania roszczenia, dokonanie oceny charakteru tej sprawy jako gospodarczej i zastosowania przepisów regulujących postępowanie w sprawach gospodarczych w oparciu o status organizacji zbiorowego zarządzania, a nie podmiotów, których uprawnienia, określone prawem autorskim, reprezentuje na podstawie art.104 ust. 1 i 2 w związku z art. 17 oraz art. 105 ust. 1 i 2 p.a.p.p. Z pogwałceniem art. 227 w związku z art. 278 k.p.c., a także w związku z art. 232 k.p.c. doszło do oddalenia wniosku dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, jak również niepowołania opinii z urzędu mimo uznania, że wniosek o przesłuchanie świadka ocenił Sąd jako dotyczący zagadnień z zakresu wiadomości specjalnych. Przyjęcie, że nie może być świadkiem osoba dysponująca wiedzą specjalną pozostaje w sprzeczności z art. 259 w związku z art. 259¹ k.p.c. Wyrazem ograniczenia prawa twórców reprezentowanych przez powoda było naruszenie art. 13 k.p.c. w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 479¹ k.p.c. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powołanie w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia przepisów postępowania wypełnia podstawę przewidzianą art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., jeśli skarżący wykaże, że uchybienia nimi objęte kształtowały lub współkształtowały treść rozstrzygnięcia. Na podzielenie zasługuje zarzut niewłaściwego zastosowania art. 479¹ k.p.c. i przyjęcia, że rozpoznanie zgłoszonego roszczenia powinno być prowadzone według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących postępowanie w sprawach gospodarczych (art. 479^{1a} do art. 479²¹), jak też zastosowanie mieć powinien art. 118 k.c., odnoszący się do terminu przedawnienia roszczeń, związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 104 ust. 1 p.a.p.p. organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi są stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy.

Podjęcie przez organizację działalności określonej w ustawie wymaga zezwolenia właściwego ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 104 ust. 2 pkt 2 p.a.p.p.), który również sprawuje nadzór nad tymi organizacjami (art. 104 ust. 2 pkt 3 p.a.p.p.). Źródłem zbiorowego zarządzania jest określona czynność cywilnoprawna, przepis ustawy lub prowadzenie przez organizację cudzych spraw bez zlecenia. O objęciu przez organizację określonych praw na oznaczonych polach eksploatacji zbiorowym zarządzaniem i ochroną rozstrzyga treść zezwolenia ministra (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1999r., I CKN 1139/97, OSNC 2000/1/6; z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 971/98, OSNC 2001/6/97). W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (orzeczenie z dnia 27 marca 1974 r. w sprawie BRT przeciwko SABAM, C 127/73, ECR 1974, s.313) przesądzone zostało, że prowadzenie działalności w formie stowarzyszenia nie przeszkadza przypisaniu stowarzyszeniu autorów cechy przedsiębiorcy, prowadzącego działalność gospodarczą, polegającą na świadczeniu usług w zakresie eksploatacji i zarządu prawami autorskimi w zamian za wynagrodzenie lub w celu uzyskania wynagrodzenia. Ponadto uznano, że można przyjąć, iż ustalona zezwoleniem działalność daje organizacji dominującą pozycję na rynku tych usług. Również na gruncie art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jedn. tekst: Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080) przyjmowane było w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., III SK 16/07, OSNP 2009/1-2/31; z dnia 2 kwietnia 2009 r., III SK 19/08, OSNP 2010/19-20/252), że organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi może być uznana za przedsiębiorcę, jeżeli ustalone zostanie, że świadczy ona usługi na rynku na rzecz twórców i na rzecz podmiotów korzystających z majątkowych praw autorskich, za co otrzymuje wynagrodzenie. Za spełniające wymagania prowadzenia działalności gospodarczej (art. 2 i 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447) i art. 2 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów uznane zostały umowy oraz inne przejawy wykonywania praw autorskich, których przedmiotem jest komercjalizacja praw autorskich, w znaczeniu gospodarczego korzystania z nich przez uprawnionych. Nie należą do tej kategorii umowy, których przedmiotem jest

określenie przez twórcę lub inny uprawniony podmiot zasad korzystania przez osobę trzecią z utworu, warunków rozporządzania prawem do utworu oraz przyznanie twórcy prawa do wynagrodzenia. Organizacja zbiorowego zarządzania, działająca w formie stowarzyszenia może prowadzić dwa rodzaje działalności: statutową i gospodarczą. W odniesieniu do drugiej z nich, prowadzonej według reguł określonych w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej i ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym, może być uznana za przedsiębiorcę. Nie daje to podstaw do uznania, że sprawa dotycząca roszczeń związanych z ochroną autorskich praw majątkowych twórców może być traktowana jako sprawa gospodarcza w rozumieniu art. 479¹ k.p.c. Istotne znaczenie dla określenia charakteru tej sprawy tak w odniesieniu do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jak i prawa cywilnego, związanych z terminami przedawnienia roszczeń, ma to, że powód reprezentuje prawa twórców, a wywodzone z nich roszczenia nie należą do zakresu przewidzianego wymienionym przepisem. Nie ma również podstaw do przyjęcia, że przyznane twórcom, ustawą z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz.631 – p.a.p.p.) uprawnienia, na skutek objęcia ich zbiorowym zarządem, utraciły cechy roszczeń wywodzonych z tego prawa i skróceniu uległ ustawowo przewidziany termin do ich dochodzenia. Decydujące znaczenie przyznać należy charakterowi poddanych osądowi roszczeń, nie zaś statusowi podmiotu działającego na zlecenie twórcy. Opisane uchybienia, chociaż trafnie wytknięte, nie miały jednak wpływu na rozstrzygnięcie. Wbrew zarzutowi skarżącego nie doszło do ograniczenia prawa do sądu twórców reprezentowanych przez organizację zbiorowego zarządzania, a tym samym naruszenia art. 13 k.p.c. w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji i z art. 479¹ k.p.c., ponieważ Sąd Apelacyjny nie zastosował żadnych szczególnych uregulowań, odbiegających od ogólnych, przewidzianych dla zwykłego postępowania procesowego. Nie było podstaw do utożsamiania przyczyn oddalenia powództwa z pozbawieniem prawa do sądu, łączonym z potraktowaniem roszczenia jako sprawy gospodarczej.

Nie zasługiwał na podzielenie zarzut naruszenia przepisów art. 259 w związku z art. 259¹ k.p.c. Przewidziane w nich zostały ustawowe wyłączenia dopuszczalności występowania w charakterze świadków wymienionych podmiotów.

Nietrafnie podnosi skarżący, że doszło do rozszerzenia zamkniętego katalogu wyłączeń, skoro Sąd Apelacyjny odmówił dopuszczenia dowodu z zeznań świadka M. P., z uwagi na niedopuszczalność przeprowadzenia go, bo zeznania miały dotyczyć wiadomości specjalnych, które zastrzeżone zostały w art. 278 § 1 k.p.c. dla biegłego. Relacja pomiędzy dowodem z zeznań świadka i opinii biegłego wynika z przepisów art. 258 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. Pierwszy z nich wskazuje, że zeznania świadka służą stwierdzeniu faktów, a drugi, że rolą biegłego jest poddanie faktów ocenie przy zastosowaniu wiedzy specjalnej. Jeśli świadek dysponuje wiedzą specjalną, a jednocześnie ma spostrzeżenia dotyczące istotnych w sprawie faktów, jego zeznania pozostaną informacją o faktach, które spostrzegł i ocenił. Natomiast zasadność tych ocen wymaga opinii biegłego, przedstawionej w formie zapewniającej stronom kontrolę i wpływ na sposób przedstawienia występujących w sprawie zagadnień wymagających wiedzy specjalnej. W wyroku z dnia 8 listopada 1976 r., I CR 374/76, OSNC 1977/10/197 Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, podzielane w rozpoznawanej sprawie, że osoba mająca z racji posiadania wiadomości specjalnych spostrzeżenia niedostępne dla innych osób (np. lekarz leczący chorego), powinna być z reguły przesłuchana w charakterze świadka, a funkcję biegłego należy powierzyć innej osobie, która nie zetknęła się poprzednio z faktami istotnymi dla rozstrzygnięcia sprawy. Jeśli zatem M. P. nie posiadał spostrzeżeń dotyczących faktów istotnych w sprawie, to nie mógł być przesłuchany w charakterze świadka. Nie ma racji skarżący, że odmowa dopuszczenia dowodu z zeznań świadka, będąca skutkiem przyjęcia, że powoływane okoliczności mogłyby być wykazywane dowodem z opinii biegłego, nakładała na Sąd Apelacyjny obowiązek dopuszczenia takiego dowodu z urzędu. Uprawnienie sądu do dopuszczenia dowodu niewskazanego przez stronę, przewidziane art. 232 zd. 2 k.p.c., tylko w wyjątkowych wypadkach, mogących być przyczyną nieprawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, podważającego funkcję procesu, powinno być traktowane jako obowiązek (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 199/09, niepubl.; z dnia 11 stycznia 2011 r., I PK152/10, niepubl.; z dnia 15 czerwca 2011 r., V CSK 382/10, niepubl. i postanowienie z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 238/10, niepubl.). Jednocześnie zaznaczenia wymaga, że prawo sądu do przeprowadzenia dowodu z urzędu

w żadnym wypadku nie może służyć usuwaniu skutków uchybień procesowych stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., II CSK 297/10 i z dnia 29 października 2010 r., I CSK 646/09, niepubl.). Zarzut skarżącego nie był trafny, skoro złożył on wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, co wyklucza oczekiwanie na podjęcie przez sąd inicjatywy dowodowej. Przyczyny nieuwzględnienia tego wniosku nie były związane z podniesionym naruszeniem art. 227 w związku z art. 278 § 1 i art. 232 k.p.c., niezależnie od tego, że prawidłowe sformułowanie tego zarzutu powinno obejmować wskazanie także art. 217 § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny uznał, że niesprecyzowanie roszczenia w odniesieniu do konkretnie oznaczonych utworów, czyniło nieprzydatnym przeprowadzanie dowodu z opinii biegłego, skoro nie było podstawy do prowadzenia ocen i porównań. Z powyższych względów nie zasługiwały na podzielenie zarzuty naruszenia przepisów postępowania.

Trafne częściowo okazały się natomiast zarzuty objęte pierwszą z podstaw skargi kasacyjnej, przewidzianą art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Do statutowych zadań organizacji zbiorowego zarządzania należy, stosownie do art. 104 ust. 1 p.a.p.p., zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi, ochrona powierzonych praw autorskich i pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień przewidzianych w prawie autorskim. Z istoty zarządzania określonego jako zbiorowe wynika, że organizacja, skupiająca możliwie dużą ilość praw autorskich i pokrewnych, ma możliwość efektywnego wykonywania funkcji zarządcy w odniesieniu do tych praw i uzyskania pozycji różniącej się od sytuacji osób indywidualnie zarządzających swoimi prawami. Zarządzanie to obejmuje prawa majątkowe, a osobiste jedynie w odniesieniu do dzieł rozpowszechnianych bez ujawnienia autora (art. 8 ust. 3 p.a.p.p.), zbiorowe pobieranie wynagrodzeń w wypadkach ustawowo określonego uprawnienia (art. 20 ust. 3, art. 21 ust. 1 i 4, art. 70 ust. 3 p.a.p.p.), obowiązkowe udzielanie zgody na korzystanie z utworów (art. 106 ust. 2 p.a.p.p.), opracowywanie i przedstawianie do zatwierdzenia tabel wynagrodzeń oraz określanie zasad rozdziału uzyskanych środków między reprezentowane osoby. Ochrona powierzonych organizacji praw dotyczy obowiązku stworzenia struktur zezwalających na ustalenie rzeczywistego zakresu eksploatacji praw oraz podejmowanie działań zmierzających do dochodzenia wynagrodzenia, w razie

stwierdzenia bezprawnego korzystania z praw autorskich lub pokrewnych. Można przyjąć, że zadania związane z ochroną tych praw mieszczą się w szeroko pojętym zarządzaniu tymi prawami. W art. 105 ust. 1 p.a.p.p. zawarte są dwa domniemania, które mają istotne znaczenie dla wykonywania zadań powierzonych organizacjom zbiorowego zarządzania: domniemanie uprawnienia do zarządzania i ochrony praw objętych zezwoleniem na zbiorowe zarządzanie oraz domniemanie legitymacji procesowej w tym zakresie, a zatem w odniesieniu do praw objętych zezwoleniem. Przepis art. 105 ust. 2 p.a.p.p. traktuje o roszczeniu informacyjnym organizacji zbiorowego zarządzania, stanowiąc, że w zakresie swojej działalności organizacja ta może domagać się udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat. Celem tego roszczenia jest ułatwienie dochodzenia innych zasadniczych roszczeń, wynikających z naruszenia autorskich praw majątkowych, a także opłat ustawowo przewidzianych (art. 20 p.a.p.p.), a tym samym uzyskania efektywnej ochrony praw ustawowo zagwarantowanych. Oparte jest na założeniu, że poszkodowany może natrafić na istotne trudności w uzyskaniu koniecznych informacji, pozwalających na dochodzenie roszczeń z tytułu naruszenia majątkowych praw autorskich. Do naruszenia tych praw może dochodzić na ogół w taki sposób, że nawet przy dołożeniu należytej staranności nie jest możliwe stwierdzenie zaistnienia takiego faktu. Sformułowanie „w zakresie swojej działalności” oznacza, że chodzi o wynagrodzenia zarówno związane z korzystaniem z praw autorskich, jak i będące następstwem ich naruszenia, dotyczące praw objętych udzielonym zezwoleniem. Przewidziane art. 105 ust. 1 p.a.p.p. domniemania ułatwiają organizacji dochodzenie tego roszczenia, zwalniając ją od obowiązku wykazywania legitymacji procesowej i uprawnienia materialnoprawnego, objętego zakresem działalności określonym w udzielonym zezwoleniu. W uchwale z dnia 17 września 2009 r., III CZP 57/09, OSNC 2010/4/49 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że art. 105 ust. 2 p.a.p.p. określa materialnoprawną konstrukcję stosunku zobowiązaniowego, co daje podstawę do uznania, że dochodzenie przewidzianego nim roszczenia należy do trybu procesowego, a postępowanie obejmujące rozpoznanie go, nie jest immanentnie związane z innym postępowaniem rozpoznawczym. Stanowi ono uprawnienie pomocnicze

w ramach tego samego stosunku zobowiązaniowego, służy zapewnieniu realizacji uprawnienia zasadniczego. Uzyskane informacje i udostępnione dokumenty będą stanowiły podstawę („niezbędne do określenia”) ustalenia wysokości świadczenia organizacji zbiorowego zarządzania, bez względu na to, czy zamierza ona dochodzić go na drodze sądowej. Należy zatem przyjąć, że obowiązek ten dotyczy korzystania z utworów przez pozwanego. Nie ma podstaw do pozostawienia poza zakresem art. 105 ust. 2 p.a.p.p. informacji dotyczących faktu korzystania z określonych utworów. Szeroko rozumiana ochrona praw twórców, która była przyczyną wprowadzenia tego uregulowania stałaby się iluzoryczna, gdyby organizacja była pozbawiona możliwości pozyskania wiedzy, co do rzeczywistego zakresu korzystania przez zobowiązanego z chronionych przez nią utworów, w tym również wskazania na nich. Niezbędne do określenia wysokości wynagrodzeń są informacje i dokumenty, wskazujące czy i w jakim okresie pozwany korzystał z utworów bez zezwolenia uprawnionego, a zatem dotyczą prawa do takiego wynagrodzenia, jak i jego rozmiaru. Opisany charakter roszczenia informacyjnego, jako wynikającego z materialnoprawnej konstrukcji stosunku zobowiązaniowego wskazuje na to, że organizacja zbiorowego zarządzania powinna wykazać istnienie zobowiązania po stronie pozywanego w postaci naruszenia praw objętych jej ochroną i zarządzaniem, wynikającym z udzielonego zezwolenia. Nie ma racji skarżący, utrzymując że spoczywał na nim obowiązek wskazania jedynie na podstawy opisanych domniemań oraz niezbędności żądanych informacji i dostępu do dokumentów, skoro w pojęciu „niezbędnych” mieści się również prawo do domagania się wynagrodzeń. Powołane domniemania uprawnień organizacji nie zwalniają jej od procesowej powinności wykazania zobowiązania pozwanego, na co zwrócił już uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 971/98, który jednak dotyczył roszczenia o świadczenie o oznaczonej wysokości. Przepis art. 105 ust. 2 p.a.p.p. nie konkretyzuje wprost zakresu kognicji sądu, a zatem podlega ona określeniu przy uwzględnieniu charakteru zawartego w nim roszczenia i celu tej regulacji. Skoro roszczenie to wywodzone jest z materialnoprawnego uprawnienia do domagania się wynagrodzeń, to dotyczy może przedmiotu, z którego korzystaniem łączy się obowiązek zapłaty tych wynagrodzeń, a zatem utworu w rozumieniu art. 1 p.a.p.p. chronionego przepisami

prawa autorskiego. Nie zawiera ono odmiennych, szczególnych regulacji dotyczących utworów twórców ludowych. Nie należy do zakresu rozpoznawania omawianego roszczenia spór o autorstwo utworu, który rozpatrzony być powinien z udziałem wszystkich osób zgłaszających pretensje do tego autorstwa.

Wymogiem formalnym pozwu, stosownie do art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c., jest dokładne określenie żądania (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających je, w sposób umożliwiający pozwanemu identyfikację przedmiotu sporu. Oznacza to, że co do zasady powód powinien określić, które utwory chronione prawem autorskim i należące do zakresu jego uprawnień, w ramach prowadzonego zarządzania, pozwany eksploatuje. Nie można jednak, mając na uwadze specyfikę praw autorskich, złożonych sposobów ich naruszania i charakteru roszczenia informacyjnego, wykluczyć i takich sytuacji, w których organizacja nie będzie miała możliwości konkretnego określenia utworów, które pozwany wykorzystał w prowadzonej przez siebie działalności, chociaż fakt ich eksploatacji jest prawdopodobny. Przyczyny zaistnienia takiej niemożności, należące do okoliczności konkretnej sprawy, powołane przez powoda, podlegają rozważeniu przez sąd. Podkreślenia wymaga, że odmowa udzielenia ochrony objętej art. 105 ust. 2 p.a.p.p. nie może prowadzić do faktycznego pozbawienia ochrony praw autorskich. Rodzajowe określenie w pozwie zarządzanych przez powoda majątkowych praw autorskich, należących do zakresu jego działalności, objętego udzielonym zezwoleniem, może stanowić podstawę rozpoznania i stwierdzenia przez stronę pozwaną, czy były przedmiotem wykorzystania w prowadzonej działalności. W takim zespole okoliczności dopuścić należy konkretne określenie utworów w toku procesu, z udziałem strony pozwanej, co dopuszczalne jest w postępowaniu sądowym. Przemawia za tym także ogólne sformułowanie hipotezy art. 105 ust. 2 p.a.p.p. „w zakresie swojej działalności”, wskazujące na zależność od zachodzącej sytuacji, jak też brak uwarunkowania uprawnienia do wystąpienia z roszczeniem informacyjnym od ściśle określonych wymagań, łączących się z konkretnym korzystaniem z utworu przez osobę trzecią, jak w art. 47 p.a.p.p., czy też wniosku o zabezpieczenie, objętego art. 80 p.a.p.p. Nie ma podstaw do uznania, że organizacja zbiorowego zarządzania, co do zasady, nie ma obowiązku konkretyzowania utworów, ponieważ wystarczające być

powinno powołać się na treść udzielonego zezwolenia. Pozostaje to w sprzeczności z istotą procesu cywilnego, związaną z rozpatrywaniem konkretnych roszczeń, które dotyczą indywidualnie określonych uprawnień.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania. W oparciu o art. 108 § 2 w związku z art.398²¹ k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego pozostawione zostało końcowemu orzeczeniu.